

1. jegyzet

Liszt: h-moll szonáta. A keresztrefeszítés?

1. [297] *ff pesante*

Recitativo
Ritenuato ed
appassionato

Liszt: Via crucis. A keresztrefeszítés.

2. (*f*) [2] [5] [7] Baritono solo

[férfikar] cru-ci - fi - ge, cru - ci - fi - ge, cru - ci - fi - ge, cru - ci - fi - ge E - li,

[feszítsd meg! = a tömeg]

(*ff*)

[Istenem, Istenem,
miért hagytál el
engem?]

[Orgona vagy
zongora } staccato akkordok: kalapácsütések]

2a. [Lassan emelkedő legato-vonal]

[11]

[Kereszt-szimbólum
(moll jellegű) = a Kereszt felemelése]

XI. stáció: Jézust a keresztre szögezik

[A passióban: [turba]

XII. stáció: Jézus
meghal a kereszten

[Vox Christi]

Forma és szimbolizmus Liszt h-moll szonátájában

Alaphangnemi terület: Lucifer-Sátán motívumok (Ádám bűnbeesése) Temp. imperf. [C] $\frac{3}{2}$
 Mellékhangnemi terület: Krisztus-motívum (Ádám megváltása) Tempus perfectum. [C] $\frac{3}{2}$

(H-F) Diabolus in musica (alaphangnemi terület)

Liszt: h-moll szonáta 1853

[Főtéma] [32] [Lucifer] tritonus

sempre forte e agitato

[szűkített szeptim akkord] *marcato*

h: [tritonus - Sátán]

Crux fidelis a Grandioso-ban (mellékhangnemi terület)

[Melléktéma] Grandioso [105] [Krisztus-motívum] [Liszt: h-moll szonáta]

D: *ff* [az "Amen" zárlatból származó akkordok] *fff*

3. pentaton

4. két Kereszt-motívum

5. Nagypénteki himnusz

Crux fi - de - lis in - ter

[Bach h-moll miséjében a föltámadás D-dúrban van.]

A Grandioso előképe: domináns orgonapont mollból dúrba (béből, keresztbe), tempus imperfectumból, tempus perfectumba, F-kulcsból G-kulcsba.

6. [92]

[A mollba áttett Crux fidelis]

pianoból crescendón és poco rallentandón át fortissimóig pesantétól (84. ü.) grandiosóig (105. ü.)

lentről föl

A Szonáta melléktémája, a Crux fidelis stilizált felhasználása

[Nagypénteki himnusz]

I II III IV V

1. Crux fi - de - lis in - ter om - nés

2. [dúrban]

3. [105-110] **Grandioso** [expozíció] Liszt

4. [363-368] **Fisz:** *8va ton passione*

5. [600-606] [visszatérés] **H:** *8va*

6. [700-704] **H:** *8va*

7. [mollban]

8. [297-301] **Cisz:** *pesante* **Recitativo appassionato** Liszt

9. [302-306] **f:** **Recitativo appassionato**

10. [376-380] **g:** *8va*

A Crux fidelis stilizált felhasználása

A: A két liszti kereszt-szimbólum elkülönítése

[Nagypénteki himnusz]

1. Crux fi - de - lis in - ter
Kereszt-szimbólumok

2. Crux fi - de - lis in - ter

3. [441] Szt. Erzsébet legendája
In's heil' - ge Land in's Pal-men-land

4. [1] [7] Dante-szimfónia
Ma - gni(ficat) Ma - gni(ficat)

5. [10] [12] Krisztus-oratórium No. 10.
[Orig: E:]

6. [327] [332] Esztergomi mise
[Orig: B:]

B: A pentaton hangok elkülönítése [Ex.4.10] a himnusz "idé-
zésének" egyetlen példája.]

7. I. II. III. IV. V.
Crux fi - de - lis in - ter om - nes

8. [105] h-moll szonáta
[Orig: D:]

9. [29] [30] [31-33] [34] [35-37] [38-42] [43][44-] Via Crucis: XII.
[Orig: Cisz:]

10. [421] [Crux fidelis] [1] Hunnenschlacht
[Orig: C:]

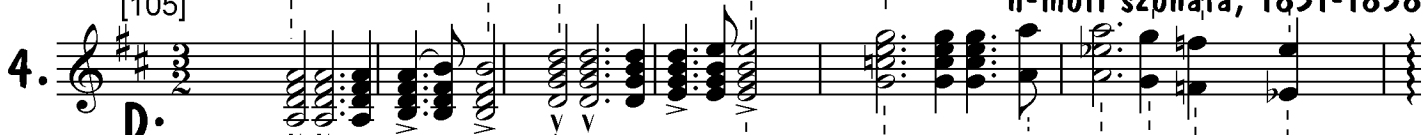
11. Férfikari (Szekszárdi) mise
[Orig: Esz:] Tu so - lus Al - tis-si - mus Je - su Chris-te

A Crux fidelis és a kereszt-szimbólum: Liszt Krisztus-szimbóluma

1. Két liszti kereszt-szimbólum
származik a nagypénteki csöndes
kereszt-imádásra írt himnusból

2. Cru-x fi-de-lis inter-om-nes

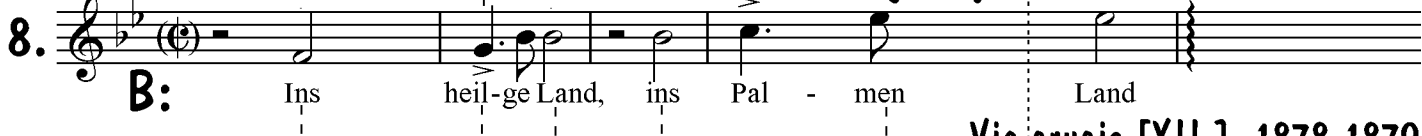
3. **Esz:** Tu so-lus Al-tis-si-mus Je-su Christe

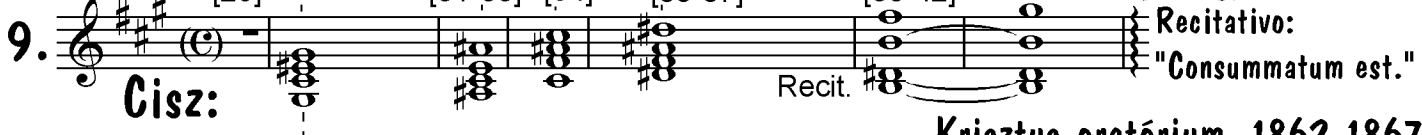
4. **D:** [105] h-moll szónata, 1851-1858

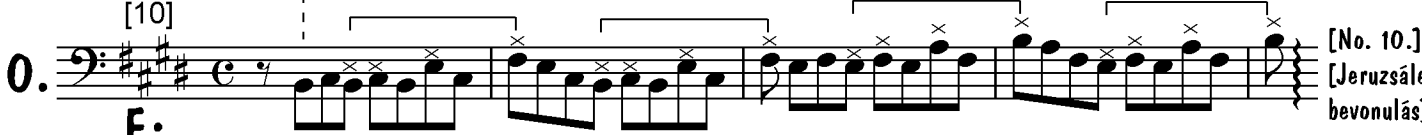
5. **H:** [327] [382] Esztergomi mise [Gloria], 1855-1858

6. **H:** [1] Magnificat [7] Dante-szimfónia, 1855-1856

7. **Esz:** [271] [Cru-x fi-de-lis] Hunnenschlacht, 1857

8. **B:** [441] Szt. Erzsébet legendája [Keresztések], 1857-1862

9. **Cisz:** [29] [31-33] [34] [35-37] [38-42] Via crucis [XII.], 1878-1879

10. **E:** [10] Recitativo: "Consummatum est." [No. 10.] [Jeruzsálemi bevonulás]

Az első kereszt-szimbólum
mindig dominánszon kezd.

A második kereszt-szimbólum
mindig tonikán kezd.

A Crux fidelis a h-moll szonátában és a Via crucisban

Crux fidelis: himnusz a nagypénteki misében - Csendes keresztimádás

1. Crux fi - de - lis

Grandioso [105] Liszt: h-moll szonáta [1851-53]

2. *ff*

[Orig.:D:]

3. [30] Liszt: Via crucis [1878-79] XII. stáció: Jézus meghal a kereszten

[Organo]

[arpeggiando la m.s.]

1a. [Crux fi - de - lis] Liszt: h-moll szonáta

2a. [297] *ff pesante*

Sub

3a. Liszt: Via crucis XI. stáció: Jézust a keresztre szögezik

[2] (f) [5] [7]

[Tenori] Cru-ci - fi - ge Cru - ci - fi - ge Cru - ci - fi - ge Cru-ci - fi - ge

[Bassi] Cru-ci - fi - ge Cru - ci - fi - ge Cru - ci - fi - ge Cru-ci - fi - ge

[Organo] *(ff)*

Párhuzamok Liszt Szonátája és a Via crucis között: akkord-recitativók

1. **Keresztimádás**
 Crux fi - de - lis in - ter

2. **h-moll Szonáta**
 [Orig.: D:] [105] [106] [107] [108] [109]

3. **Via crucis, XII. stáció**
 [Via crucis, XII. stáció] [30] [31-33] [34] [35-37] [38-42]
 Recitativo: Consummatum est - Elvégeztetett

Cisz: I

1a. **A Crux fidelis moll változata**

2a. **h-moll szonáta**
 [h-moll szonáta] [297] [298-299] [299-300] [300] [301] Recitativo
 appassionato [A Passió]

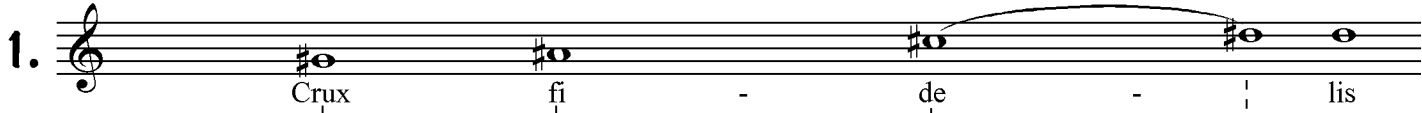
3a. **Via crucis, XII. stáció**
 [Via crucis, XII. stáció] [1-3] [4-6] [7-9] [9-10] [1] [2]
 E - li [orgona, bal kéz]
 [Recitativo]
 [Istenem, Istenem!]
 Miért hagytál el engem]

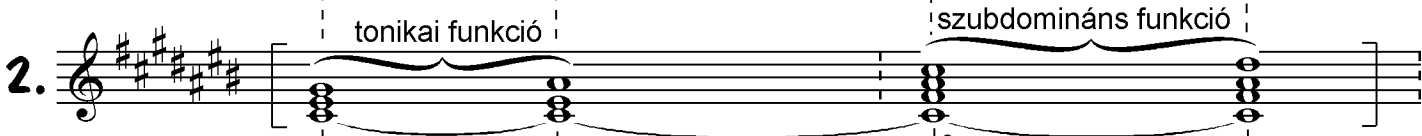
cisz: I⁶₄

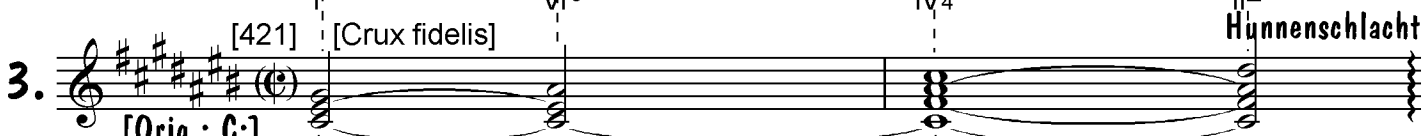
XI. stáció: Jézust a keresztre szögezik | XII. stáció: Jézus meghal a kereszten

8. jegyzet

Crux fidelis: azonos harmonizáció a Szonátában, a Hunnenschlachtban és a Via Crucisban

1. Crux fi - de - lis

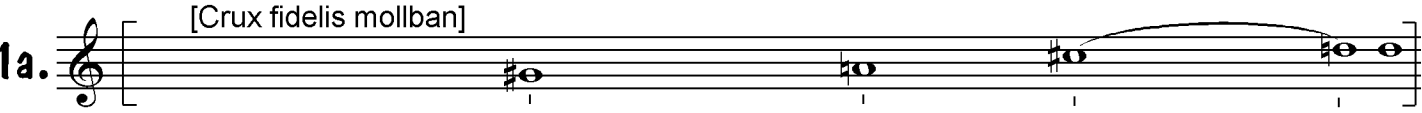
2. tonikai funkció szubdomináns funkció

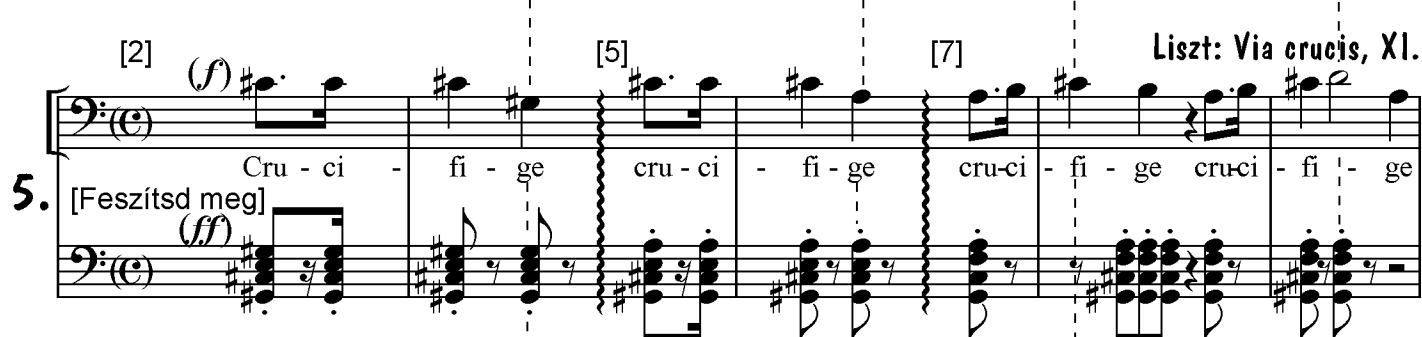
3. [421] [Crux fidelis] *ff* Hunnenschlacht

3a. [105] [Crux fidelis] *ff grandioso* h-moll szonáta

4. [271] [Crux fidelis] *p dolce religioso* Hunnenschlacht

4a. [30] *p dolcissimo* Via crucis, XII.

1a. [Crux fidelis mollban]

5. [2] *f* Cru - ci - fi - ge cru - ci - fi - ge cru-ci - fi - ge cruci - fi - ge Liszt: Via crucis, XI.

5a. [297] *ff pesante* h-moll szonáta

A plagális "Amen"-zárlat Liszttől Wagnerig

1. [102] [Orig.: A:] *religiosamente* Liszt Berlioz "L'idée fixe"-jéről 1846-ban készült átíratának utolsó ütemei

2. [58] [Orig.: E:] *ff* Liszt: Invocation, 1847-es verzió, Harmoniques poétiques et religieuses. Záró ütemek

3. [52] [Orig.: H:] *grandioso* Liszt: Invocation, 1852-es végső verzió. Mindkettő Lamartine versén alapszik. Az utolsó sorokat Liszt idézte: "Où Dieu se révèle à la foi."

4. [466] [Orig.: C:] [CruX fidelis, utolsó harmonizálás] *cresc. molto* Liszt: Hunnenschlacht. Záró ütemek. A "*fff* grandioso" egy "Amen"-zárlat.

5. [473] *grandioso fff* Nagypénteki himnusz
CruX fi - de - lis in - tér om - (nes)

6. [18] [A keresztesek kara] [Orig.: B:] In's heil' - ge Land, in's Pal - men Land Liszt: Szt. Erzsébet legendája. "A Szentföldön, a Pálmák Földjén, ahol egykor a Megváltó keresztje állt."

7. [1493] II. felvonás Wagner: Parsifal. Amint Parsifal a kereszt jelét rajzolja, Klingsor vára összeomlik.

8. [105] *ff grandioso fff* Liszt: h-moll szonáta [A kereszt-motívum]

9. [Orig.: Cis:] *p* Recit. Liszt: Via crucis, XII. stáció: Jézus meghal a kereszten

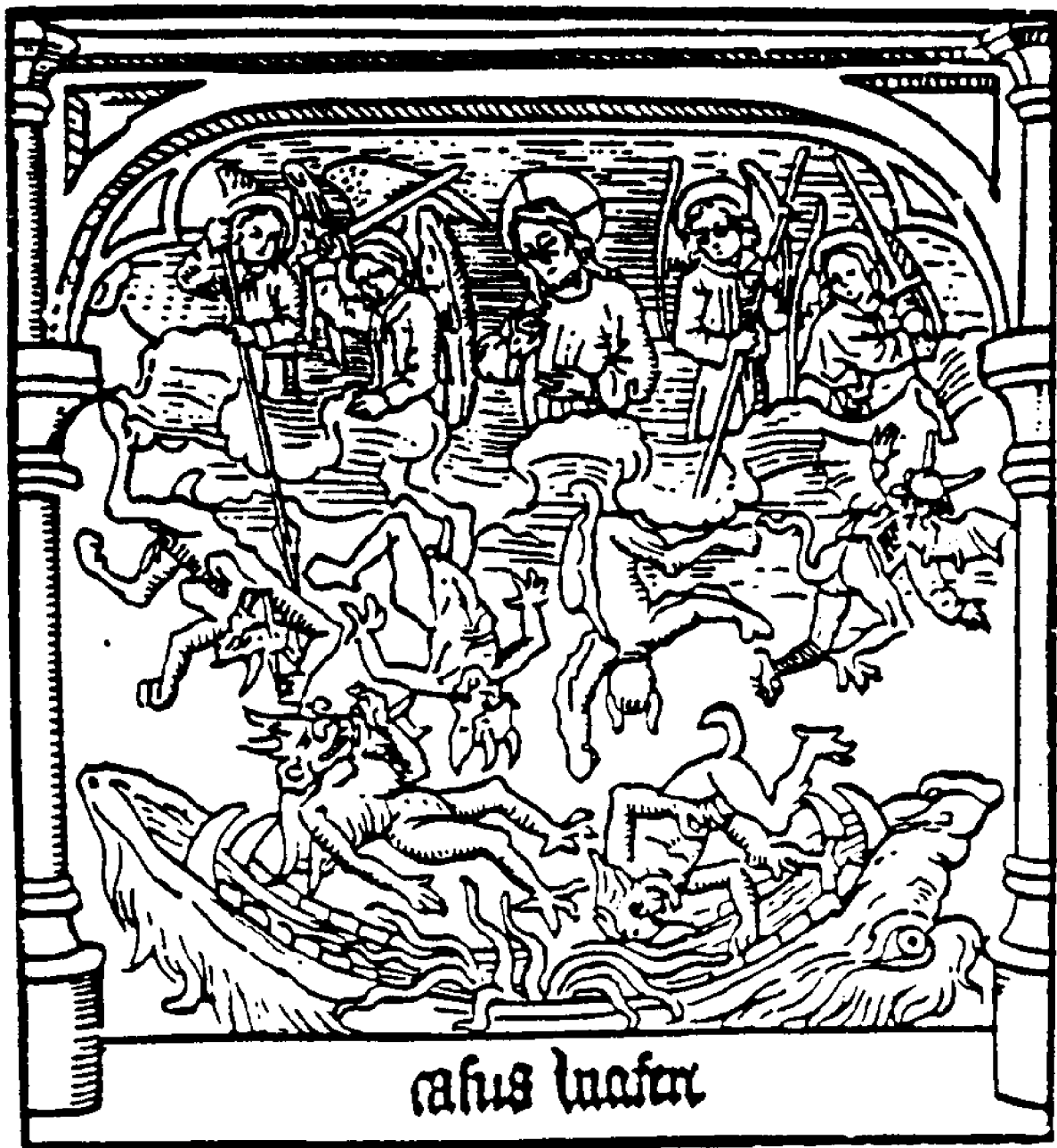
10. [Orig.: C:] *ff*

Liszt-Wagner: A Szent Grál csöndes indulója (átírat)

[A fenti átíratból származó részletben Liszt nem írta le Wagner "Drezdai Amen" formuláját a Szt. Grál Leitmotívjához. Ilyenformán a *CruX fidelis* pentaton sora teljes egyszerűségében ragyog előttünk.

Casus Luciferi

A kép Lucifer, a Fényhordozó, a lázadó angyalok vezérének aláhullását ábrázolja. A mennybéli csata, Szt. Mihállyal a hithű erők élén a jövőbeni Ördög (Sátán) és démonok ellen, meg van említve a János által írt Jelenések könyvében, és számos termékeny ember képzeletét megragadta. Az irodalomban legteljesebb feldolgozása Milton Elveszett Paradicsomában található. A művészetben megszámlálhatatlan művet ihletett, beleértve Dürer Apokalypszis-metszeteit is.

Casus Luciferi (Lucifer aláhullása) a *Biblia Pauperum*ból (Szegények Bibliája).
Bambergben, 1470-ben nyomtatott *block-book*.

Ernst és Johanna Lehner: *Ördögök, démonok, kárhozat és halál* című könyvéből (Dover Publishing)

Pokol és kárhozat

A címlapon a pokol torka látható Luciferrel és a Sátánnal.
Forrás: *Livre de la Deablerie*, 1568, Párizs, Michel Le Noir által nyomva.

Ernst és Johanna Lehner: *Ördögök, démonok, kárhozat és halál* című könyvéből (Dover Publishing)

A bűnbeesés: Ádám és Lucifer

1. [1] [Pedal] Buxtehude: *Durch Adam's Fall* Bux WV 183

2. [1] [Pedal basso ostinato] Bach (J.S.): *Durch Adam's Fall* [Orgelbüchlein BWV 637]

3. Et homo factus est. Cru-ci - fi-xus-e-ti-am pro no-bis: sub Pon-ti-o Pi-la-to pas-sus Liszt: *Férfikari mise*, 1848-as verzió

4. [1] *f* Je - sus ca - dit Liszt: *Via crucis*, IX. stáció: Jézus harmadszor esik el

5. [54] *rinforz. ed appassionato* Liszt: *Grand solo de Concert*

6. [9] *f* Liszt: *h-moll szonáta* [Lucifer-motívum: Ádám bűnbeesésének szimbóluma]

7. [32] [h:] [o] [H-Eisz tritonus] Liszt: *h-moll szonáta* [fő-téma (főhangnemi terület)]

8. [179] [e:] [B:] [e:] [B:] Liszt: *h-moll szonáta* [tritonusnak megfelelő hangnemi magok]

9. [756] [F:] [H:] [14] Liszt: *h-moll szonáta* [a tritonus "feloldása"]

10. [51] *piú agitato* Liszt: *h-moll szonáta* [lelépő szeptimek, hangsúlyeltolódás]

11. [80] *(fff) rinforzando* Liszt: *h-moll szonáta* [Lucifer alázuhanása: felbontott kis-szeptim akkord]

12. [1] *ff* Liszt: *A strassburgi katedrális harangjai* [A luciferi szellemek a Keresztet támadják.] Lucifer Liszt: *h-moll szonáta* azonos helyei

13. [13] *ff* Liszt: *A strassburgi katedrális harangjai* [A luciferi szellemeket visszaüzi a Kereszt.]

14. [30] [Kürtök] Liszt: *A harangok* [A tritonusokkal jelzett Lucifer visszaparancsolja őket, hogy támadják újra a Keresztet.]

15. [39] [246] [268] [Lucifer szavai] Liszt: *A harangok*
(ff) Oh ye spi-rits! *ff* Des - tray - er! Come a - way, ere night is gone!

16. [170] [177] [183] Liszt: *A harangok* [Luciferi szellemek]
 [Szoprán] The Archangel Mi - chael flames with the sword of fire (that drove us headlong) out of hea-ven, a -ghost!

Repetáló hangok: Liszt sátán-motívumának azonosítása

1a. [Zerlina, Masetto] [746] Re-sti dun - que quel bir - bon **Mozart: Don Giovanni, 1787** *Atto secondo, Scena ultima*

[Con Pro-ser - pi - na e Plu - ton]

1. [Commendatore] [436] Don Gio-van - ni, a ce - nar te - co *Atto secondo, Scena XV*

2. Liszt: Szt. Kristóf legendája, 1875

Sanct Chris - toph ging zu dem Kö - nig

2a. Liszt: Szt. Kristóf legendája

Sanct Chris - toph ging zu dem Teu - fel

f

3. Liszt: Faust-szimfónia, II. tétel (Mephistopheles), 1854

[7] (p) [F-H]

Repetáló hangok: Liszt ördög-, sátán-, Mefisztó-szimbólumai

1. [331] h-moll szonáta [Sátán-motívum] [33] [H-E#-H-F] 1853
f marcato *h: marcato*

2. [7] Faust-szimfónia, III. tétel (Mephistopheles)[F] [165] 1854
(p) *mf marcato*

3. [1] 1 2 3 4 1 2 3 Mefisztó-keringő, No. 1., 1860
 A: [tritonus] *mf*

4. [bariton] Teu - fel [zongora] *f* Szt. Kristóf legendája, 1875

5. [388] Mefisztó-keringő, No. 2., 1881
 [2 trombita] *ff*

6. [11] [F] [27] Mefisztó-keringő, No. 3. [67] 1881
p *Fisz: p staccato* F: [F] [H]

7. [41] [tritonus] E: *p* Mefisztó-keringő, No. 4., 1885

8. [1] [5] [17] Mefisztó-polka, 1883
f *f* [H] [F] *p sempre staccato e scherzando*

Repetáló hangok: ördög-, sátán-, Mefisztó-szimbólumok

1. [45-46] *pp* Weber: Bűvös vadász
[A farkasok völgye - jelenet]
[Samiel megidézése], 1821
2. [1-4] *marcato* Meyerbeer-Liszt: Valse Infernale
Az Ördög Róbertből, 1841
3. [3-4] *Sataniquement* *f* *mf* Alkan: Grande Sonate, II. Quasi Faust, 1847
[190 - Diabolique]
4. [14] *8va bassa* *f marcato* Liszt: h-moll szonáta, 1851-1853
5. [2] *p* Alkan: Les Diabolins, kb. 1861
6. [Teufel] Liszt: Szt. Kristóf legendája
[Az ördög], kb. 1875
7. [5-6] *f* Liszt: Mefisztó-polka, 1883
8. [1-4] *mf* Bartók: Szvit két zongorára, op. 4 a.
II. Allegro diabolico, 1905-1941
9. [1] *ff* Stravinsky: A katona története
Az ördög győzelmi indulója, 1918

Az eredendő bűn

Weimar Ms. N. 2. [Az ember a tiltott gyönyölcs felé nyúl] [Bűnbeesés] Liszt 1851-es vázlata a h-moll szonátához

1. [Lucifer kísértése] [emelkedő] [tritonus G-Cisz] [tritonus Aisz-E] [ereszkedő]

2. [Lucifer első kísértése: "Bizony, nem haltok meg." Ter. 3:4] 1852
1853

3. [Az alma után sóvárogva az ember felé nyújtja kezét, de habozva visszahúzza.] 1852
1853 [kis szeptim]

4. [Lucifer második kísértése: "Hanem tudja az Isten, hogy a mely napon ejéndetek abból, megnyilatkoznak a ti szemeitek," Ter. 3:5] 1852
1852

5. [Az alma után sóvárogva az ember tovább nyúl, de másodsor is habozva visszahúzza kezét.] 1852
1853 [nagy szeptim]

6. [Lucifer harmadik kísértése: "és olyanok lésztek, mint az Isten: jónak és gonosznak tudói." Ter. 3:5] 1852
1853

Allegro energico [A Lehman-kézirat szerint, korai változat]

7. [Egy hirtelen mozdulattal az ember megragadja az almát és eszik belőle. "És megnyilatkoznak mindkettőjöknek szemei" Ter. 3:7] 1852
1853 [oktáv]

A kezdő 7 ütem:
h-moll VI. foka =
hangsúlyos g-hang.
A h-moll hangjai
alterált mellékhangok.

[Amint a jó és rossz ismeretének fénye elvakította őket, felismerték megváltozott mivoltukat. "És monda az Úr Isten: Ímé, az ember olyanná lett, mint mi közülünk egy, jót és gonoszt tudván. Most tehát, hogy ki ne nyújtsa kezét, hogy szakasszon az élet fájáról is, hogy egyék, s örökké éljen:" Ter. 3:22] 1852
["... az Úr Isten... kiüzé az embert ... (hogy őrizzék) az életfájának útját." Ter. 3:23-24]

8. 1852
1853

[Az ember és a kígyó képében lévő Lucifer kiüzetése] = szűkített szeptimakkord;
az eső szeptim tritonusban ér az alsó hangra: Aisz-E

Az utolsó ítélet

Liszt: h-moll szonáta, 1851-1853

1. [700-703] [megjelenik Krisztus] *fff* *sf*

2. [704-710] [Az élők és a holtak ítélet elé állítatnak] *gva* *trem.* *sf*
Andante sost.

3. [711-728] [A hűségesek a Bárány jelével a jobb oldalon] *p*

4. **Allegro moderato**
 a. [729-736] [A hűségesek felemeltetnek - jobb kézben!] *poco cresc.*
 [jobbkez]
 b. [729-736] [A szeretetet elutasítók nem emeltetnek fel, bal kézről maradnak] [Sátán-téma]
 [balkéz] *p sotto voce*

5. [737-749] *gva* [Lucifer-téma] ["renais, o Lucifer céleste" - V. Hugo, a "Fin de Satan" zárósora]
 [jobbkez] *pp* [D#]
 [737-749] [balkéz] [Maga a halál temetése: A győzedelmeknek enni adok az élet fájáról - Krisztus a Jelenések Könyvében, 2:7]

6. [750-753] [Az az ember, aki nem törekszik az Istenhez való hasonlatosságra, aláhull] [Sátán-téma]

7. [750-759] *gva* [Új Jeruzsálem - "És semmi elátkozott nem lesz többé" - Jelenések Könyve, 22:3]
 F: | 6 H: | 6 megismétlődik

6a. [760] ["Ez a második halál" - Jelenések Könyve, 20:14] ["Satan est mort;" - V. Hugo, a "Fin de Satan" zárósora]

A liszti szimbolizmus valószínűsíthető forrásai 19. jegyzet

1. a [264] *pp* Samiel Weber: Bűvös vadászából [Farkasok völgye jelenet]
 b [1] *p sotto voce* [Lucifer kísértése] Liszt: h-moll szonáta [Édenkert]
2. a [1] *pp legato* Weber: Bűvös vadász, a Farkasok völgye jelenet eleje [Kaspar a mágikus golyó után áhítozik]
 b [2] (*p sotto voce*) [*legato*] Liszt: h-moll szonáta [az ember tiltott gyümölcs után áhítozik]
3. a [1] J. S. Bach: Durch Adams Fall [Orgelbüchlein BWV 637]
 b [9] *f* Liszt: h-moll szonáta [az ember és Lucifer bűnbeesése]
4. a [204] *f* Alkan: Grande Sonate, "Quasi Faust". A motívum megjegyzése: "Sataniquement" [Ld. Ex.31.]
 b [509] *f* Liszt: h-moll szonáta (Fugato) [Lucifer-motívum]
5. a [3] *f* Alkan: Grande Sonate, "Quasi Faust". A motívum megjegyzése: "Sataniquement" [3] és "Diabolique" [190]
 b [14] *f marcato* Liszt: h-moll szonáta [Sátán-motívum]
6. a [54] Weber: Bűvös vadász [Kaspar Samiellel vitatkozik]
 b [16] Liszt: h-moll szonáta [Sátán-motívum]
7. a Crux fi - de - lis in - ter om - nes Crux fidelis, Nagypénteki himnusz
 b [105] *ff grandioso* Liszt: h-moll szonáta [Krisztus-motívum]
8. a [1] *cantabile con divozione* Maria Pavlovna [-Liszt]: Lied, megtalálható a Liszt: IV. Consolation-ban [Ms. I,22.]
 b [335] *dolce* Liszt: h-moll szonáta [M. Pavlovna dallama a h-moll szonátában a Krisztus iránti áhitat motívuma] [Lásd Ex.23]

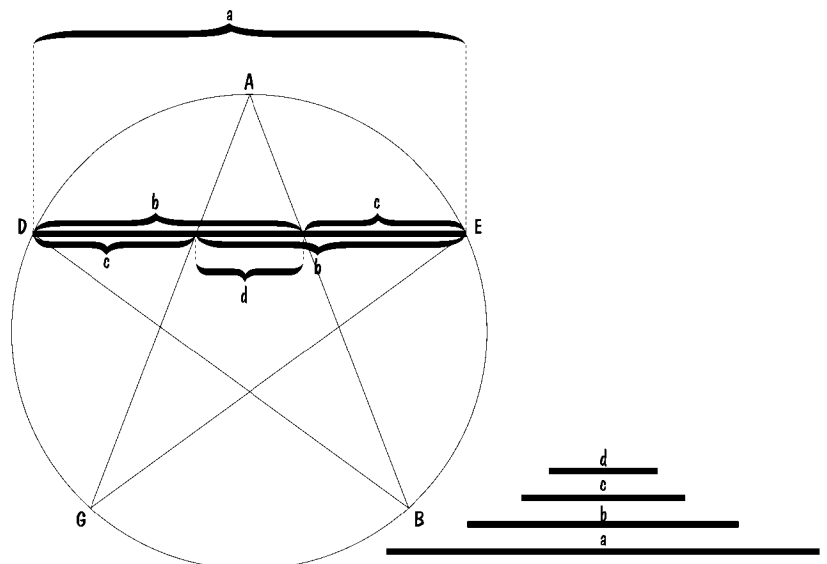
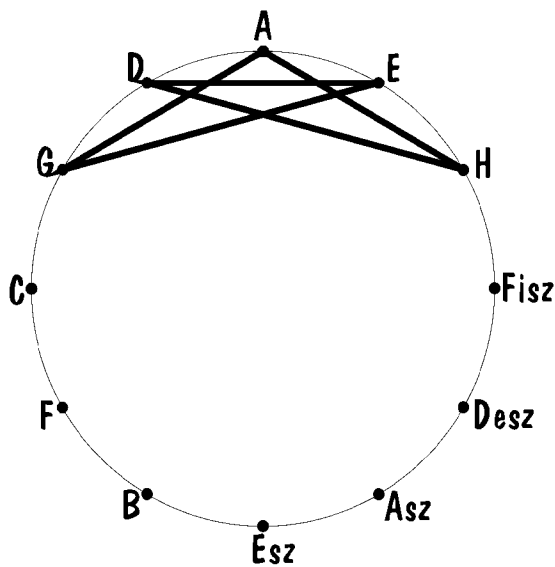
Számmisztikai szimbolizmus a h-moll szonátában

Isteni arány [Kepler elnevezése a Sectio Aurea-ra (Aranymetszés)]

Melléktéma (a kereszt-motívum és a Crux fidelis)

[A 2, 3 és 5 azon félhangok száma, melyek egy adott hangközben szerepelnek.]

- 5:** Pentatónia, pentagramma, isteni arány, Krisztus öt stigmája, betlehemi csillag
- 7:** A Krisztus-motívum hét alkalommal fordul elő a h-moll szonátában [misztikus, apokaliptikus szám]
- 3:** $\frac{3}{2}$ = a Krisztus-motívum Tempus perfectum-a [melléktéma]
- 2:** $\frac{2}{2}$ = a Lucifer-sátán motívum Tempus imperfectum-a [főtéma]

Melléktéma

A pentagramma, mint az ördög elleni védekezés eszköze

[Goethe Faustjában Faust szól Mefisztóhoz:] "Das Pentagramma macht dir Pein?" ("A pentagramma zavar téged?")
 A pentagramma a szabadkőművesek számára mágikus szimbólum. Liszt maga is csatlakozott a szabadkőművesek rendjéhez 1841-ben. Liszt érdeklődése fejeződik ki az aranymetszés iránt egy Marie Wittgensteinnek írt levelében, mely 1859. május 6-i keltezésű. Idézet: "... feltárja az *arany modell* titkait..."

Liszt következetes a "világ bűnei"-hangsor alkalmazásában

1. [297-300] [G#] [A] [C#] [D] Liszt: h-moll szonáta, 1851-1853

2. Cru - ci - fi - ge Cru-ci - fi - ge Cru-ci - fi - ge Cru-ci - fi - ge Via Crucis XI. stáció, 1878-1879

3. [117-120] (*voce humana*) *mf doloroso* et ho-mo factus est Liszt: Esztergomi mise, Credo, 1855-1878

4. [6-7] *f* pec - ca - ta mun - di Liszt: Koronázási mise, Agnus Dei, 1867

5. [8-11] *p* Con - fi - te - or pec - ca - ta me - a Liszt: Septem sacramenta, IV. Poenitentia, 1878

6. [1] (*p*) lam - ma Sa - bac - tha - ni Liszt: Via Crucis, XII. stáció, 1878-1879

7. [301] Ritenuto ed. appassionato Liszt: h-moll szonáta, 1851-1853

8. [41-45] *espr.* *p* Ag - nus De-i qui tol - lis pec - ca - ta mun - di Liszt: Esztergomi mise, Agnus Dei, 1855-1858

9. [1] *p* E - li, E - li, lam - ma Sa - bac - tha - ni Liszt: Via Crucis, XII. stáció, 1878-1879

A "Gisz, A, Cisz, D" eredete a nagypénteki szertartás Crux fidelis himnusza.

A passió Liszt h-moll szonátájában és más művekben

1. [301] [Jobbkéz] [306] Liszt: h-moll szonáta
 Recitativo appassionato Recitativo, appassionato

2. [41-43] [Basso solo] Liszt: Esztergomi mise, Agnus Dei
 Agnus De - qui töl - lis pec [cata mundi]

3. [1] [Organo solo] *doloso* Liszt: Via Crucis, VI. stáció
 [A Megváltó arcmása megjelenik Veronika kendőjén.] Sancta Veronica

4. [1] [Baritono solo] Liszt: Via Crucis, XII. stáció
 E - li, E - li Jézus meghal a kereszten

5. [297] [301] [Balkéz] Liszt: h-moll szonáta
Cisz: $\frac{1}{4}$ *appassionato*

5a. [passus duriusculus]

6. [1-4] *Crucifixus* J. S. Bach: h-moll mise
 [Basso ostinato]

7. [1-2] *Qui tollis [peccata mundi]* Mozart: Mise, K. V. 427, Gloria No. 5.
 [Basso ostinato]

8. [1-4] Liszt: Weinen, Klagen, Sorgen előjáték J. S. Bach koráljára

9. [1-4] Liszt: Variációk J. S. Bach h-moll miséjének Crucifixusára

Maria Pavlovna-Liszt: egy anyag átvételének igazolása a h-moll szonátában

Andante sostenuto [később Quasi adagio, 347. ü.]

2c. [332]

[lásd még 394. ü.]

con 8va bassa

(Quasi adagio) [4]

2b. [Orig.: Desz]

a = Maria Pavlovna dala Liszt 4. Consolation-jában, Ms. I. 21. (kézirat)

b = Maria Pavlovna dala Liszt 4. Consolation-jában, végleges változat

c = Maria Pavlovna dala Liszt h-moll szonátájában, végleges változat

Liszt kézirat azonosítása: D'après un L.D.S.A.I.M.P. [Ms. I. 22.] Az Ms. D 69-nek megfelelően, amely egy Maria Pavlovna Lied-et tartalmaz, mely jelölése: "Lied de S.a.I.M.-P.", a kezdőbetűk feloldása: "Sonltesse Impériale Maria-Pavlovna".

1a. [Orig.: Desz] [1]

1c. [335]

1b. Quasi adagio [1-2 és 5-7]

cantabile con divozione

[Orig.: Desz] [IV "Amen" I] * [2]

[4. Consolation: 1849.]

[Magyarázatot lásd a 36. megjegyzésben.]

*lásd a 17., 19., 26. ütemekben használt fordulatokat

A kereszt alakú szimbólum azonosítása

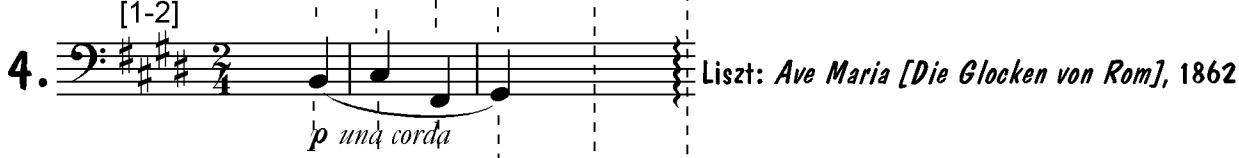
1. [Felfelé irányuló]
2. [30-36] [Liszt megjegyzése a kulcs:]"Egy fentről érkezősugárhoz hasonlóan egy kereszt jelent meg a távolban, hogy irányítsa pályájukat." [Lamennais] Liszt: *Le Morts*, 1860-1866
più espressivo
3. [17-23] Liszt: *Ave Maria*, 1846-1852
A - ve Ma - ri - a gra - ti - a ple - na
4. [1-5] Liszt: *Esztergomi mise (Kyrie)*, 1855-1858
mf
5. [195-202] Liszt: *Esztergomi mise (Gloria)*, 1855-1858
cresc. Je - su Chris - te Je - su Chris - te *f*
6. [1] Liszt: *Fantasie und Fuge Meyerbeer "Ad nos, ad salutem mortam"* koráljára, 1850-1852
[Az anabaptisták *A Prófeta újhitűi*]
7. [97-98] Liszt: *Esztergomi mise (Gloria)*, 1855-1858
[et incarnatus est]
8. [Fúga a Resurrexitből (No.14.)] Liszt: *Krisztus-oratórium*, 1862-1866
ff Chris-tus vin - cit Chris-tus reg - nat Chris-tus im - pe - rat
9. [2-4] Liszt: *O sacrum convivium*, 1880 után
quo Christus sumitur *pp*
10. [7-10] Liszt: *Ave Maria (III. Sposalizio)*, 1883

A kereszt alakú szimbólum másik változatának azonosítása

1. [Lefelé irányuló]

2. J. S. Bach: *h-moll mise*
[Et incarnatus est de Spiritu Sancto
ex Maria Virgine]

3. Liszt: // *Sposalizio* [az Angyali üdvözet után],
1838-1839

4. Liszt: *Ave Maria* [Die Glocken von Rom], 1862

5. Liszt: *Ave Maria (III. Sposalizio)*, 1833-1883

6. Liszt: *Hunnenschlacht*, 1857
(une lumière solaire... qui émane de la
Croix dont il est précédé, comme d'un
drapeau vainquer.)*
Liszt: *Krisztus-oratórium*
[126-128] (No.9. Wunder), 1862-1867

7. Liszt: *Krisztus-oratórium* (No.8.
Die Gründung der Kirche)
ff

8. Liszt: *Krisztus-oratórium* (No.12.
Stabat Mater), 1862-1867

9. Liszt: *Krisztus-oratórium* (No.12. *Stabat Mater*), 1862-1867

10. Liszt: *Via Crucis*, XII. stáció: Jézus meghal a kereszten,
1878-1879 [egy "igen hosszú szünet"-et követően, a
"Consummatum est" (Elvégeztetett) szavak után]

* "Napfény, mely a Keresztből árad, amely győzelmi zászlóként halad előtte."

A tritonus (diabolus in musica): az ördög a halál és a kárhozat szimbóluma

1. [15] [Kórus] [A háromfejű kutya Hádész kapujánál ugat] Gluck: *Orfeo* (2. felv., 1. szín), 1762

2. [43-44] *поцъ съли укли ди Cerbero* Samiel! Samiel! erschein'! Weber: *A bűvös vadász* (Farkasok völgye jelenet), 1821

3. [174] [F] [H] [542-545] C. D.G. C. D.G. Mozart: *Don Giovanni* (Atto Secondo Scena XV.), 1787
(Il Commendatore è mortalmente ferito) Sî! No! Sî! Np!

4. [15-18] [F] [H] Mendelssohn: *Elias* (Erster Teil, No.5. Coro), 1846
f Fluch ist ü-ber uns ge - kom - men

5. [389 (mint a 9)] [610-613] Chopin: *Scherzo No.1.*, 1831-1835
h: stb.

6. [1-6] [F-H] Berlioz: *Faust elkárhozása*, 1846 XII. jelenet Mefisztó megidézése
f [F-H] *sf*

7. [280] (M) Schumann: *Jelenetek Goethe Faustjából*, 1844-1853
pp [H-F] Sorge blinds Faust (No.5. Mitternacht) [4 sötét nő??]

8. [14-21] Saint-Saëns: *Danse macabre*, 1874
f Hegedű szóló [A Halál hangolja a hegedűjét]

9. [1-7] [H] [F] pizz. Liszt: *2. Mefisztó-keringő*, levél Saint-Saëns-nak, 1880-1881
f stb.

10. [1] [96-97] Stravinsky: *A katona története* (Az ördög győzelmi indulója), 1918
ff *pp*

Előkék: az ördög szimbóluma

1. [70-71] Berlioz: *8 jelenet a Faustból (No. 8. Sérénade de Méphistophélès)*, 1829
2. [21-25] Berlioz: *Fantasztikus szimfónia (Boszorkányszombat, 5. jelenet)*, 1830; 1831
3. [37-38] Berlioz: *Faust elkárhozása (Mefisztó megidézése)*, 1846
4. [7-10] Liszt: *Faust-szimfónia (Mephistopheles)*, 1853-1854; 1857
(Ewiges Düstre) [örök sötétség]
5. [232-235] Schumann: *Jelenetek Goethe Faustjából (No.5. Mitternacht, Sorge)*, 1844-1853
6. [1-4] Liszt: *1. Mefisztó-keringő*, 1858-1860
7. [387-389] Liszt: *2. Mefisztó-keringő*, 1880; 1881
8. [27-28] Liszt: *3. Mefisztó-keringő*, 1883
9. [1-2] [17-20] Liszt: *Mefisztó-polka*, 1883
10. [1-8] Liszt: *Hangnem nélküli bagatell (Mefisztó-keringő)*, 1885

Döfködés (anacrusis): az ördög szimbóluma

1. [65] *poco f* [Cerberusnak, a Hádész órének ugatása] Gluck: *Orfeo ed Euridice* (II. felvonás, 1. jelenet), 1762
2. [174] *gva-sopra* [H] *sf* [Don Giovanni a Commendatoreba dőfi kardját] Mozart: *Don Giovanni* (I. felvonás, 1. jelenet), 1787
3. [41] *ff* [Kaspar a koponyába szúrja kését] Weber: *A bűvös vadász* (No.10. Farkasok völgye jelenet), 1821
4. [1] *p* *mf* Berlioz: *Fantasztikus szimfónia* (No.5. Boszorkányszombat), 1830
5. [1] *marcato* *sotto voce cresc.* Meyerbeer-Liszt: *Valse Infernale (Ördög Róbert)*, 1831-1841
6. [145] *sempre piano* Liszt: *h-moll szonáta*, 1851-1853
7. [1] [H] [F] *p* Liszt: *Faust-szimfónia* (III. Mephistopheles), 1853-1857
8. [1] [H] [F] [8] [27] *f* *ff* Liszt: *2. Mefisztó-keringő*, 1880-1881
9. [383] *Tempo I* *octava sopra ff* Bartók: *Allegro diabolico* (az op.47-es Szvitből), 1905-1941
10. [1] *octava bassa* [96] *loco* *gva* *p* Prokofjev: *Suggestion diabolique op.4. No.4.*, 1908-1911

Hangsúlyos ütések: Liszt ördögi szimbóluma

1. [1-3] Liszt: *h-moll szonáta*, 1851-53
p sotto voce

2. [175-177] Liszt: *h-moll szonáta*, 1851-53
(dolce)

3. [1-4] Liszt: *1. Mefisztó-keringő*, 1858-1860
 (...4-ben vezénylendő...)
 A: [tritonus: Disz] → #

4. [306-309] Liszt: *1. Mefisztó-keringő*, 1858-1860
dolce

5. [1-4] Liszt: *Faust-szimfónia (III. Mephistopheles)*, 1854-1857
ironico
p

6. [188-189] Liszt: *Faust-szimfónia (III. Mephistopheles)*, 1854-1857 [a motívum a Malédiction-ból való]
 C: [tritonus: Fisz] pizz.
mf
p

7. [27-28] Liszt: *2. Mefisztó-keringő*, 1880-1881
 (zenekari változat)
ff

8. [11] Liszt: *3. Mefisztó-keringő*
gva
p

9. [65-68] Liszt: *Mefisztó-polka*, 1883 [két ütemből álló zenei egység, a második ütem a hangsúlyos]
 E: [tritonus: Aisz]

10. [1-4] Liszt: *Hangnem nélküli bagatell*, 1885
 [eredeti címe: *Mefisztó-keringő*]
 [két ütemből álló zenei egység, a második ütem a hangsúlyos]
 [H - F]
 [diabolus in musica]

Hangsúlyos ütések: Liszt halál-szimbólumai

1. [1] Liszt: *h-moll szonáta*, 1851-1853
[Lucifer, a kígyó: "Bizony nem haltok meg;"]
p sotto voce
2. [1-2] Liszt: *Les Préludes*, 1848-1854
[... dont la mort entonne la première et solenne-note?]*
[L'après Lamartine]
pizz.
p
3. [1] Liszt: *Férfikari (Szekszárdi) mise (Agnus Dei)*, 1848-1859
A - gnus
4. [146] Liszt: *Funérailles a Harmonies Poétiques et Religieuses-ből*, 1849
ff sf sf
gva
5. [144-145] Liszt: *Héroide funèbre*, 1849-1854
(pmorendo)
6. [159-160] Liszt: *Esztergomi mise (Credo)*, 1855-1858
pas - sus
7. [396] Liszt: *Szt. Erzsébet legendája (Zweiter Teil, Landgräfin Sophie)*, 1857-1862
totdt!
8. [28-30] Liszt: *Le Morts*, 1860-1866
[D'après Lamartine]
dim. *pp*
qui in Domino mo - ri - un-tur
9. [1] Liszt: *Via Crucis (XII. stáció: Jézus meghal a kereszten)*, 1878-1879
p
E - li,
10. [1-3] Liszt: *Ossa arida*, 1879
p sotto voce
[H] [F]

* [... kinek a halál énekli az első és ünnepélyes hangot?]

Alkan - Liszt

1. *Sataniquement* [1-2] *gva* *mf* [9-10] *ff* Alkan: *Grande Sonate II. Quasi Faust*, 1847

2. Alkan: *Grande Sonate (Quasi Faust)* [204-206] *f* 1847

3. Liszt: *h-moll szonáta* [509-511] *f* 1851-1853

4. Liszt: *h-moll szonáta* [tükör] [9-11] *f* [Lucifer-motívum], 1851-1853

5. [3-4] Alkan: *Grande Sonate (Quasi Faust)*, 1847

6. [150-151 Diabolique] *f* [14] *f marcato* Liszt: *h-moll szonáta*, 1851-1853 [Sátán-motívum]

7. [56-57] *avec candeur* *p* Alkan: *Grande Sonate (Quasi Faust)*, 1847

8. [153-154] *cantando espressivo l'accompagnamento piano* Liszt: *h-moll szonáta*, 1851-1853

9. Le Seigneur [257-258] *fff* Alkan: *Grande Sonate (Quasi Faust)*, 1847 gregorián jellegű motívum

10. [700-702] *fff* Liszt: *h-moll szonáta*, 1851-1853 [Crux fidelis=Kereszt-motívum]

[Krisztus-motívum=Utolsó Ítélet]
[Tempus perfectum cum prolatione perfecta]

A kezdet (eredendő bűn): a Lucifer-, sátán- és Krisztus-motívumok
melodikai és ritmikai eredete

Lento assai
[1-6]

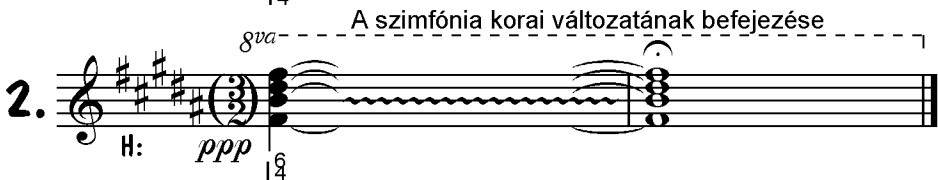
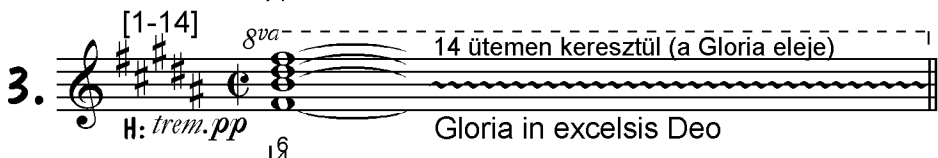
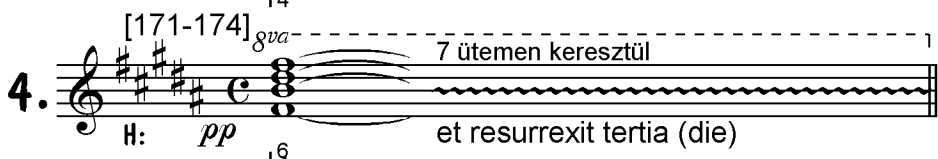

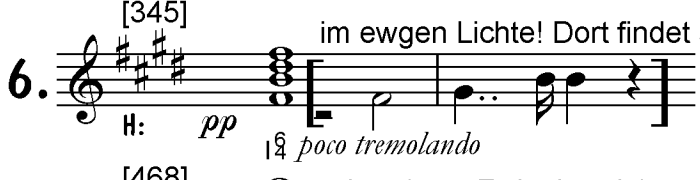
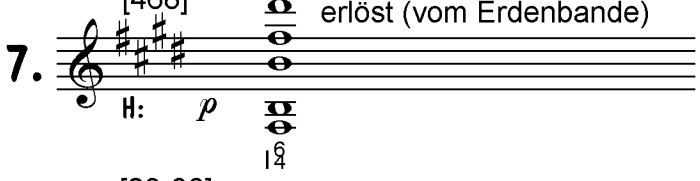
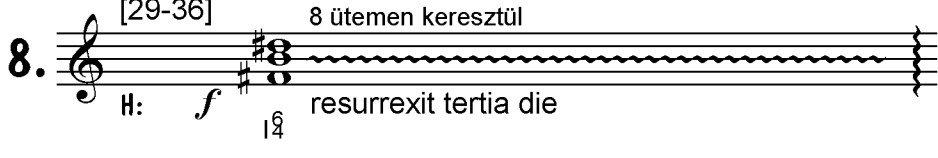
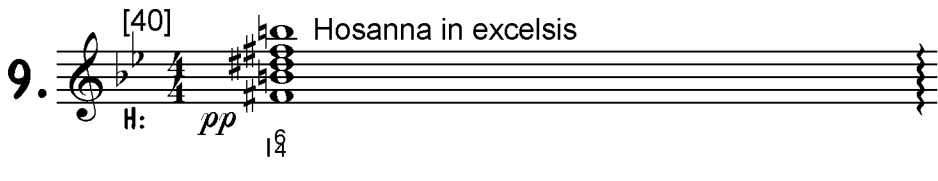
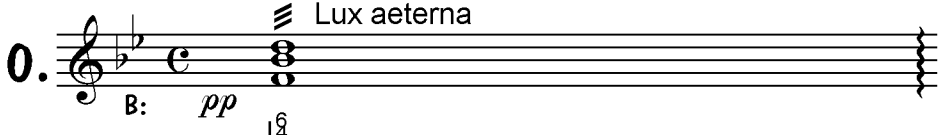
Liszt: *h-moll szonáta*, 1851-1853

1.

Emelkedés és ereszkedés

1. [1] [∞] [19] J. S. Bach: *h-moll mise (Credo)*, 1733 ?; 1738
Et re-sur - re - xit re - sur - re - xit
2. [5-8] (p) *Mozart: Requiem (6. Lacrimosa dies illa)*, 1791
cresc. f
qua re - sur - get ex - fa - vil - la ju-di-can-dus ho - mo re - us.
3. [192-194] (f) Beethoven: *C-dúr mise (Credo)*, 1807
a - scen-dit in coe - lum,
4. [104-106] H: (ff) *Liszt: Férfikari (Szekszárdi) mise*, 1848-1859
Et a - scen - dit in coe - lum se - det ad dex - te - ram Pat - ris
5. [729-737] H: *Liszt: h-moll szonáta*, 1851-1853
p sotto voce
-
6. [594] f [??? : Don Giovanni si profonda] *Mozart: Don Giovanni (Scena XV)*, 1787
7. [18-22] ff > dim. *Berlioz: Fantasztikus szimfónia (IV. Menet a vesztőhelyre)*, 1830-1831
8. [vége] (ff) *Liszt: Haláltánc (Dies irae)*, 1849-1859
9. [207-212] ritenuto molto *Liszt: A strassburgi harangok*, 1874
[Lucifer] Sack the house of God, and scat-ter wi - de the as-hes of the dead!
ff
10. Lento assai [750-753] *Liszt: h-moll szonáta*, 1851-1853
un poco marcato

A dūr kvart-szext akkord (elnyújtott, vagy feloldatlan): az örökkévalóság, a megváltás szimbóluma

1. Liszt: *h-moll szonáta*, 1851-1853
H: *ppp* $1\frac{1}{4}$
2. Liszt: *Dante szimfónia (Magnificat)*
[később a Paradicsom került a helyére],
1855-1856
H: *ppp* $1\frac{1}{4}$ A szimfónia korai változatának befejezése
3. Liszt: *Esztergomi mise (Gloria)*,
1855-1858
H: *trem. pp* $1\frac{1}{4}$ 14 ütemen keresztül (a Gloria eleje)
Gloria in excelsis Deo
4. Liszt: *Esztergomi mise (Gloria)*,
1855-1858
H: *pp* $1\frac{1}{4}$ 7 ütemen keresztül
et resurrexit tertia (die)
5. Liszt: *Esztergomi mise (Sanctus)*, 1855-1858
H: *pp* $1\frac{1}{4}$ misterico
a "caeli" szóra
6. Liszt: *Szt. Erzsébet legendája (Erzsébet csendes temetése)*,
1857-1862
H: *pp* $1\frac{1}{4}$ poco tremolando
im ewgen Lichte! Dort findet sie den Gatten
7. Liszt: *Szt. Erzsébet legendája (Erzsébet csendes temetése)*,
1857-1862
H: *p* $1\frac{1}{4}$
erlöst (vom Erdenbände)
8. Liszt: *Krisztus-oratórium*, 1862-1867
H: *f* $1\frac{1}{4}$ 8 ütemen keresztül
resurrexit tertia die
9. Liszt: *Missa choralis (Sanctus)*, 1865
H: *pp* $1\frac{1}{4}$
Hosanna in excelsis
10. Verdi: *Requiem*, 1874
B: *pp* $1\frac{1}{4}$
Lux aeterna

[Liszt "Bölcsőtől a sírig" című szimfonikus költeményének utolsó tétéle, "A sírnál: az eljövendő Élet bölcsője" B-dūr kvart-szext akkordon fejeződik be. Lásd a zongorás változat 154-165. ütemeit (halál) és a 166. ütemtől végig (eljövendő Élet).]